

Українська академія внутрішніх справ

Примірник N
На правах рукопису

Цимбалюк Віталій Степанович

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ
комп'ютеризації діяльності міськрайорганів
внутрішніх справ /міліції/ України.

Спеціальність 12.00.02 - державне право і управління;
адміністративне право; фінансове
право.

А в т о р е ф е р а т
дисертації на здобуття вченого ступеня
кандидата юридичних наук

Київ 1994

00756797 (+)

- 2 -

кафедрі адміністративного права
Української академії внутрішніх справ

Науковий керівник - заслужений діяч науки і техніки України,
доктор юридичних наук В.Ф. СІРЕНКО.
Науковий консультант - доктор технічних наук
М.С. ВЕРТУЗАЄВ.

Офіційні опоненти - доктор юридичних наук
Р.А. КАЛЮЖНИЙ,
кандидат юридичних наук
В.Л. НАУМОВ

Провідна організація - Головне інформаційне бюро МВС України.

Захист відбудеться "13 липня" 1994 року о 14-00 годині
на засіданні спеціалізованої ради К.01.56.01
при Українській академії внутрішніх справ (252035, м.Київ-35,
Солом'янська пл., 1).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Української
академії внутрішніх справ.

Автореферат розісланий "8 серпня" 1994 року.

Вчений секретар спеціалізованої ради В.І. ЖЕНУНТІЙ
кандидат юридичних наук, доцент

ЛННБ ім. В. Стефаніка
АН України

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Суспільні перетворення в Україні винесли на поверхню як паростки прогресивного оновлення, так і загострення суперечностей в різноманітних сферах громадського життя. Вирішальною передумовою успіху демократичних реформ в державі є стійкий суспільний порядок, законність та дисципліна.

Зростання злочинності, особливо посягань на життя, здоров'я і майно громадян, порушень громадського порядку, корупція, організована злочинність, наркоманія породжують непевність у багатьох громадян, дестабілізацію соціального стану, наслідком чого є зростаюча загроза внутрішній безпеці суспільства з боку криміногенних елементів.

Побудова демократичної держави зумовлює пріоритетне забезпечення законних прав, та свобод особистості, охорону її честі і гідності. Рішення проблем забезпечення правопорядку в нових умовах в чималій мірі залежить від чіткої, злагодженої, технічно прогресивно організованої роботи органів внутрішніх справ України (ОВС) та інших правоохоронних державних органів.

Суспільство до організації їх роботи ставить високі вимоги. Проте, зміни в антисоціальних проявах не викликали адекватної протидії з боку державних органів влади, в тому числі по матеріально-технічному забезпеченню правоохоронних органів. Кількість правопорушень в сучасних умовах перевищує можливості та потужності оперативного, слідчого апаратів, інших провідних служб ОВС. Особливо це відчувається на рівні низових ланок територіального управління системи ОВС - міськрайорганів внутрішніх справ України (МРОВС). Ці органи, як відомо, несуть основний тягар боротьби зі злочинністю.

Сьогодні для забезпечення діяльності МРОВС їх керівники

змушені звертатися до екстенсивних методів: роботи підлеглих понад нормативи робочого часу; проведення різноманітних одноразових "комплексних заходів" на зразок - "Бахус", "Зброя", "Нагляд" та їм подібних; проведення великої кількості різноманітних нарад.

Після гучних звітів про проведення роботи по "комплексних заходах" в МРОВОС, дільничні інспектори міліції, оперуповноважені, слідчі, дізнавачі, співробітники ДАІ та інших служб довго ще пишуть різноманітні довідки, рапорти, звіти, які потім складаються в "показові справи" для перевіряючих, але не мають ніякого іншого службового інтересу та потреби для виконавців. Ціну таким заходам автор добре знає з власного досвіду роботи в РВВС - це: незадоволення організацією роботи; фахова деформація; плинність кадрів; порушення термінів і якості виконання перевірки по заявах, скаргах та листах населення; поверхове проведення і неповне оформлення результатів індивідуальної профілактичної роботи з особами, які перебувають на обліку ОВС. А для виконавців наслідок - постійна загроза покарання за "недоліки в роботі".

Оптимізація шляхів вдосконалення інформаційного забезпечення ОВС на всіх рівнях ієрархії їх управління зумовлюють постійну увагу до них науковців різних галузей знань та практиків. Одним з таких оптимальних (інтенсивних) шляхів є активне впровадження в діяльність ОВС засобів комп'ютерної (електронно-обчислювальної) техніки (ЗКТ), та заснованих на них сучасних, новітніх інформаційних технологій (ІІТ).

Важливість активного впровадження та опанування новітніх наукових досягнень в практику діяльності ОВС постійно відзначається в директивних документах різного рівня. Але підвищення якості діяльності служб МРОВОС, за рахунок інтенсивних методів, ІІТ проводиться дуже повільно.

Недостатнє оснащення ЗКТ МРОВС в минулому зумовлює перевагу в їх діяльності застарілих методів, заходів та засобів інформаційної роботи, звідси - недостатнє використання інформації, яка накопичується та зберігається у відомчих інформаційних системах (ІС) (автоматизованих банках даних (АБД), ручних, механізованих та змішаних) централізованих обліків в апаратах УВС і МВС, та майже не використовується інформація з АБД місцевого господарства, інших державних організацій та відомств. Від цього - приймаються не завжди обгрунтовані службові рішення; відсутність можливості належної мобільності реагування на швидкі зміни оперативного стану; недостатньо ефективний контроль та інші недоліки управління.

Динаміка соціальних процесів, необхідність використання великих обсягів інформації для прийняття обгрунтованих своєчасних (оперативних) управлінських та процесуальних рішень об'єктивно вимагають впровадження в практику роботи ОВС нових наукових підходів та технічних засобів. Однією з позитивних характерних рис підвищення ефективності діяльності ОВС є впровадження, використання та розвиток в їх діяльності ЗКТ. Цей процес дістав назву - комп'ютеризації. Але, як свідчить практика, поява ЗКТ в ОВС не вирішує проблем по раціональному збиранню, обробці, зберіганню, використанню та оформленню інформації необхідної для діяльності ОВС на різних рівнях управління.

Цільовими науковими розробками комп'ютеризації та заснованій на ній інформатизації діяльність ОВС України займалися багато науковців та практиків. Серед них: І.Н.Васенко, К.І.Беляков, М.С.Вертузаєв, А.В.Гречаний, О.Р.Галас, В.Д.Гавловський, Ю.Ф.Жариков, Р.А.Калюжний, А.В.Мінченко, Ю.В.Попов, М.Я.Швець, Ю.В.Ящуринський та інші.

Але особливість НТП полягає в тому, що він потребує постійної уваги з боку теорії та практики до нових досягнень, зокрема в галузі індустрії інформації (індустрії інформатики). Теоретичні та практичні розробки минулого в цій галузі базувалися на досягненнях того часу. В сучасних умовах НІТ пропонують нові рішення, засоби, технології. Зокрема маються проблеми інтеграції різних інформаційних систем ОБС, в тому числі автоматизованих; формування нових по якості АІС, які б дозволили перекласти на ЕОМ окремі рутинні операції діловодства, автоматизованої, або навіть автоматичної інтеграції операцій діловодства з операціями обліку, переробки інформації, скорочення кількості проміжних паперових носіїв інформації; підтримки прийняття управлінських і процесуальних рішень технологіями штучного (комп'ютерного) інтелекту; інтеграції баз даних з базами знань та т.п.

Розвиток ЗКТ пропонує нові можливості рішення інформаційного забезпечення ОБС. Комп'ютеризація стала складовою такого поняття, як інформатизація, яке об'єднує в собі також інші явища по оптимізації інформаційного забезпечення. При цьому провідну роль, поряд з математиками-програмістами, кібернетиками, електроніками, мають також фахівці конкретної галузі соціальних відносин в якій проводиться комп'ютеризація.

При високому рівні фундаментальних досліджень у галузі інформатики, в тому числі і в системі ОБС, відчувається нестача теоретичних розробок прикладного змісту, в тому числі адміністративно-правового механізму впровадження наукових досягнень в практику організації функціонування інформаційного забезпечення на основі ЗКТ. Це обумовлює необхідність пошуку науково обгрунтованих практичних рекомендацій та нових наукових концепцій.

Вислідом вище визначас актуальність теми дисертаційного

дослідження, в тому числі з позицій державного права та управління, адміністративного права, та, впливаючих з цього, організаційно-правових питань. Напрямок дослідження відповідає переліку першочергових завдань створення, впровадження і використання автоматизованих систем (АС) на основі ЗКТ в МВС України, які знайшли відображення в відповідних нормативних актах, в тому числі й у відомчих МВС України.

Мета дослідження - є аналіз та узагальнення теоретичних і практичних підходів, накопичених різними галузями науки з інформатизації соціального управління; розробка окремих організаційно-правових питань концепції розвитку інформатизації діяльності ОВС на основі комп'ютеризації, та практичних пропозицій по розвитку інформатизації діяльності МРОВОС через комп'ютеризацію.

Завдання дослідження:

теоретико-правове обґрунтування питань використання ЗКТ в діяльності ОВС;

обґрунтування необхідності вдосконалення інформаційного забезпечення (ІЗ) діяльності ОВС, через комп'ютеризацію МРОВОС;

аналіз та узагальнення досвіду інформатизації соціального управління в передових в технічному відношенні країнах, в тому числі їх поліцейських органів;

визначення нормативно-правової бази інформатизації діяльності ОВС на основі нового законодавства України;

загальна характеристика проблем інформаційного забезпечення діяльності ОВС з декомпозицією на діяльності МРОВОС;

розробка питань організаційно-правового забезпечення комп'ютеризації діяльності МРОВОС, через формулювання концепції;

розгляд організаційно-правових питань створення автоматизованої системи інформаційного забезпечення МРОВОС;

розгляд питань забезпечення взаємодії різних рівнів та видів інформаційних систем в діяльності МРОВС;

розгляд організаційно-правових питань підготовки співробітників ведучих служб ОВС для роботи в умовах комп'ютеризації;

обґрунтування пропозицій по удосконаленню типових автоматизованих (комп'ютеризованих) робочих місць (АРМ) в провідних службах для безпосередніх виконавців, виконання ними службових завдань на основі СІТ, комплексного їх використання;

розробка інформаційної моделі виконання окремих типових службових операцій діловодства та інтеграції їх з операціями обліку, реєстрації, статистики в діяльності співробітників провідних служб МРОВС в умовах функціонування типового АРМ колективного використання;

внесення пропозицій з практичної реалізації запропонованих теоретичних положень, одержаних в ході дослідження.

Об'єктом дослідження є організаційні та правові відносини, які виникають при впровадженні, використанні та розвитку ЗКТ в діяльності міліції в умовах застосування СІТ.

Предметом дослідження є обрана діяльність МРОВС, лише та її сторона, що безпосередньо пов'язана з системою організації комп'ютеризації провідних служб - слідства, дізнання, оперативних служб, дільничних інспекторів міліції, служби по виконанню покарань не пов'язаних з позбавленням волі та деяких інших.

Методологічні основи дисертаційного дослідження: системний підхід, діалектичний метод пізнання, аналіз, синтез, дедукція, індукція, соціологічні дослідження - спостереження, інтерв'ювання, опитування. Широке застосування знайшли окремі методи інформатики, кібернетики, криміналістики. Зокрема - описового моделювання, алгоритмічного та евристичного підходів,

Під час роботи над дисертацією студійовані та широко використувалися результати досліджень багатьох теоретиків та практиків, серед них: В.Б.Авер'янов, І.Н.Басенко, І.Л.Бачило, К.І.Веляков, М.С.Вертузаєв, А.С.Васильєв, А.В.Венгерів, В.Д.Гавловський, В.М.Глушков, Є.В.Додін, Ю.Ф.Жариков, А.П.Закалюк, Р.А.Калюжний, Ю.М.Канигін, Г.І.Калітїч, А.В.Мінченко, В.Л.Наумов, А.П.Полежаєв, Ю.В.Попов; В.Ф.Сіренко, А.А.Стогній, В.В.Толстошеев, Г.А.Туманов, В.І.Цимбалюк, М.Я.Швець, та інші.

Достовірність результатів дослідження базується на:

вивченні матеріалів теорії та практики в різних галузях наукового знання, що мають відношення до теми дисертації;

застосуванні системного підходу при комплексному аналізі функціональної організації служб ОВС, дослідженні їх інформаційного забезпечення;

на особистому досвіді роботи автора в практичних органах внутрішніх справ.

Емпіричною базою дослідження є статистичні дані МВС України, публікації в практики комп'ютеризації ОВС нашої країни, та інших держав, інтерв'ювання співробітників та спостереження за діяльністю МРОВОС м.Києва, Київської, Одеської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської та інших областей.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

-вперше на монографічному рівні освітлені організаційно-правові питання комплексного інформаційного забезпечення діяльності ОВС з декомпозицією розгляду проблем на рівні МРОВОС на основі СІТ та нових нормативних актів, специфіка як самих суспільних відносин, так і співвідношення інтересів та потреб окремих категорій співробітників ОВС в умовах комп'ютеризації їх діяльності;

-розкриті нові можливості виконання співробітниками міліції

провідних служб своїх функціональних обов'язків із застосуванням СІТ, зокрема через інтеграцію операцій діловодства, обліку, статистики, організації управління, а не обмеження тільки окремими операціями обліково-статистичного та інформаційно-пошукового порядку;

- визначений масив нових нормативно-правових положень, необхідних для регулювання удосконалення інформатизації, в тому числі комп'ютеризації ОВС України, зокрема пропонується конкретна структура та порядок створення та юридичного оформлення. Концепції удосконалення інформатизації територіальних органів управління ОВС на основі ЗКТ. Структура цього документу повинна охоплювати основні аспекти комп'ютеризації: загальні положення (основні поняття, принципи, мета, завдання); правове забезпечення; організаційне забезпечення; програмно-математичне забезпечення; інформаційне забезпечення; технічне забезпечення; фінансово-економічне забезпечення;

- обґрунтована необхідність пріоритету при комп'ютеризації ОВС, за впровадженням таких ЗКТ, як ПК для організації АРМ в територіальних низових органах управління - МРОВОС, які повинні інтегруватися (об'єднуватися) в автоматизовані банки даних трьох рівнів територіального управління ОВС України по моделі: МРОВОС-УВС-МВС на принципі безпаперової технології інформаційного зв'язку, автоматичної передачі інформації в пакетному режимі. Об'єм і технологія передачі інформації повинні знайти відображення в відомчих нормативних актах;

- в процесі спостережень і аналізу практики комп'ютеризації МРОВОС автор вважає неперспективним впроваджувати в МРОВОС ЗКТ класу мініЕОМ, та створення АРМ на основі інтелектуальних терміналів. Існуючий технологічний процес на основі мініЕОМ потребує

наявності посередників між ЕОМ та співробітниками провідних служб, що явно звужує можливості кількісного та якісного обміну інформації між різними ланками управління ОВС, як по горизонталі, так і по вертикалі прямих і зворотних зв'язків;

- в організаційно-правовому аспекті інформатизації ОВС важливе місце належить положенню, що якісна вторинна обробка інформації повинна здійснюватися на тому рівні управління, для якого вона потрібна з однотипних по структурі організації інформацій баз даних в АБД відповідного рівня управління, а не перекладатися на нижчі рівні, де вона не має ніякої актуальності і потреби. Це положення повинно знайти чітке відображення не тільки у відомчих нормативних актах, а й в законодавстві з визначенням механізму прав, обов'язків та відповідальності посадових осіб за його порушення;

- обґрунтування необхідності нової стратегії комп'ютеризації ОВС України через тотальну комп'ютеризації ОВС починаючи її реалізацію з МРОВОС, (через аналіз та узагальнення вітчизняної практики діяльності ОВС та зарубіжного досвіду інформатизації правоохоронних (поліцейських) органів). Зокрема пропонується, що зусилля державних органів влади та управління ОВС повинні зосереджуватися на таких напрямках інформатизації:

впровадження високопродуктивних, сучасних ЕОМ для забезпечення процесів управління як всередині системи, так і її зв'язків з зовнішньою сферою впливу, максимально можлива оптимізація системи інформаційного забезпечення на основі автоматизації, ЕКТ;

розвиток мережі радіо та відеозв'язку, захищеного від глушіння чи перехвату, інтеграція її з комп'ютерною технікою;

комп'ютеризація процесів криміналістичних досліджень та

судових експертиз;

оснащення комп'ютерною технікою моторизованих сил міліції - наземних, повітряних та наводних;

інтеграція автоматизації процесів обліку, реєстрації та статистики з діловодством, по складанню та оформленню процесуальних документів в різноманітних напрямках діяльності ОВС - перехід до так званого - "електронного офісу", безпаперової технології в організації адміністративної (управлінської) роботи;

впровадження комп'ютерних технологій практично у всіх напрямках діяльності міліції, здебільше - оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну, адміністративну та виконання покарань не пов'язаних з позбавленням волі для засуджених;

- визначення окремих проблем організаційного та правового забезпечення комп'ютеризації ОВС зокрема - ефективного впровадження та використання ЗКТ не зводиться до вирішення чисто технічних завдань, а вимагає серйозних соціально-організаційних заходів по комплексній підготовці до сприймання управлінням (особливо старшого покоління), сучасних інформаційних технологій, узгодження діяльності різних державних відомств і організацій по розширенню сфер застосування ЕОМ та їх інтеграції, організаційно-технічної та технологічної адаптації всіх ланок (рівнів) системи державного управління до роботи в нових умовах ІЗ;

- обґрунтовується необхідність утворення в ОВС відомчої системи програмно-математичного та технічного сервісу;

- автор вважає, що розподіл системи ІЗ МРОВОС повинен відповідати трьохрівневій структурі їх управління. Серед яких першу ланку управління складають керівники МРОВОС (начальник, його заступники); другу - керівники служб, та особи прирівняні по статусу;

су до них (начальники служб, їх заступники, старші інспектори); третю ланку складають безпосередні виконавці - оперуповноважені, слідчі, дізнавачі, дільничні інспектори міліції та інші. Інші ланки управління в МРОВОС, на думку Автора, результат недосконалості технічного та технологічного ІЗ управління ОВС;

- в МРОВОС не доцільно створювати окрему спеціалізовану структуру (підрозділ) посередників між службами та ЕОМ на зразок інформаційних бюро (ІБ) в апаратах УВС та головного інформаційного бюро (ГІБ) апарату МВС. Більш доцільним на рівні МРОВОС, вбачається об'єднання в одному управлінському підрозділі, (наприклад в штабі) служб чергової частини, секретаріату, обліковців-аналітиків (статистиків), та організаційно-правове узгодження інформаційних потоків. Зокрема, наприклад інформаційних зв'язків з зовнішньою сферою діяльності ОВС - при розгляді заяв, скарг, листів населення та юридичних осіб. Вони повинні проходити по узагальненій моделі, яку можна відобразити по схемі: входження інформації в чергову частину, реєстрація її через АРМ чергового в об'єднаному АБД загального користування МРОВОС - отримання виконавцем матеріалів для перевірки, їх виконання та узгодження з керівництвом МРОВОС - здача матеріалів в секретаріат для обліку виконання та направлення письмової відповіді заявнику. Обліковці-аналітики контролюють строки виконання, готують повідомлення керівництву різних ланок управління системи ОВС.

-пропонується нова концепція організації підготовки особового складу провідних служб, зокрема МРОВОС до роботи в умовах комп'ютеризації їх діяльності. Вважається за недоцільне організація автоматизованих навчальних місць (АНМ) в учбових закладах системи МВС України по принципу - одне-три на аудиторію. Більш доцільно концентрувати ЗКТ в аудиторіях з розрахунку одне АНМ на

одного-двох осіб, що навчаються. Тільки при такій умові АНМ може стати складовою частиною учбового процесу, а не її додатком.

-автором пропонується, на рівні загальної постановки задач, описувальний алгоритм комплексного виконання функцій співробітниками МРОВОС по роботі з листами, заявами та скаргами населення по подіям, які входять в сферу діяльності ОВС, який реалізується через АРМ на основі ПК. Запропонована інформаційна модель процесу функціонування провідних служб МРОВОС по окремих видах їх діяльності. Обґрунтування концепції інтеграції оформлення первинних процесуальних документів по напрямках та видах діяльності МРОВОС в машинозчитувачими документами і документами обліково-реєстраційного змісту в діалозі людина-ЕОМ.

Визначені основні положення пропонуються до захисту.

Апробація результатів дослідження. проводилась:

на засіданні кафедри адміністративного права Української академії внутрішніх справ (1993р.);

на науково-практичній конференції в інституті держави і права ім. В.М.Корецького АН України (м. Київ, 7-8 жовтня 1993р);

при підготовці пропозицій в МВС України по розробці проекту Концепції удосконалення інформатизації ОВС на основі ЗКТ;

при участі в роботі міжвідомчої групи по розробці проекту Програми створення державного реєстру населення на основі ЗКТ (при НДІ Мінекономіки України в 1992-1993 рр.);

при проведенні занять зі слухачами Академії по курсах "Адміністративного права" та "Адміністративної діяльності ОВС"

Структура роботи. Дисертація складається з вступу, двох глав, закінчення, списку літератури, додатку.

У вступі обґрунтовуються вибір та актуальність теми, визначаються цілі, завдання і методологічні основи досліджен-

ня, наукова новизна та практична значимість його результатів.

В першій главі - "Теоретико-правові питання використання комп'ютерної техніки в діяльності органів внутрішніх справ" розглядається комплекс загальнотеоретичних основ та організаційно-правових підходів інформатизації соціального управління, діяльності ОВС України.

В першому параграфі - "Використання комп'ютерної техніки необхідна передумова створення сучасного інформаційного забезпечення органів внутрішніх справ" обґрунтовується теза винесена в назву параграфу, в тому числі на аналізі впровадження, використання та розвитку комп'ютерних технологій в практиці поліцейських органів передових, в технічному відношенні, країн. Робляться висновки, що в практиці державних поліцейських органів комп'ютеризація є одним з основних напрямків підвищення якості їх діяльності, в усіх її напрямках та видах.

В сучасних умовах перевага надається комп'ютеризації низових ланок територіального управління.

Ефективне впровадження та використання ЗКТ не зводиться до вирішення чисто технічних завдань, а вимагає серйозних соціально-організаційних заходів по комплексній підготовці до сприймання управліннями (особливо старшого покоління), сучасних інформаційних технологій; узгодження діяльності різних державних відомств і організацій по розширенню сфер застосування ЕОМ та їх інтеграції, організаційно-технічної та технологічної адаптації всіх ланок (рівнів) системи державного управління до роботи в нових умовах.

НТП стимулює постійне прагнення правоохоронних державних органів управління розвинених країн світу йти в ногу з часом, створювати для цього нові умови.

Зокрема, зусилля державних органів управління поліцейськими органами зосереджуються на таких напрямках інформатизації:

впровадження високопродуктивних, сучасних ЕОМ для забезпечення процесів управління як всередині системи, так і її зв'язків з зовнішньою сферою впливу, максимально можлива оптимізація системи інформаційного забезпечення на основі автоматизації, ЗКТ;

розвиток мережі радіо та відеозв'язку, захищеного від глушіння чи перехвату, інтеграція її з комп'ютерною технікою;

комп'ютеризація процесів криміналістичних досліджень та судових експертиз;

переоснащення комп'ютерною технікою моторизованих сил поліції - наземних, повітряних та наводних;

інтеграція автоматизації процесів обліку, реєстрації та статистики в діловодством, по складанню та оформленню процесуальних документів в різноманітних напрямках діяльності поліцейських органів - перехід до так званого - "електронного офісу", безпаперової технології в організації адміністративної (управлінської) роботи;

впровадження комп'ютерних технологій практично у всіх напрямках діяльності поліції, здебільше - оперативно-розшуковій, кримінально-процесуальній, адміністративній та по виконанню покарань не пов'язаних з позбавленням волі для засуджених.

В другому параграфі - "Правові основи використання комп'ютерної техніки в діяльності ОВС" проводиться правовий аналіз законодавства та підзаконних нормативних актів діючих на Україні обґрунтовується суттєвість техніко-юридичних норм.

Автором пропонується механізм розробки наукової концепції вдосконалення інформатизації ОВС України на основі комп'ютерних технологій. При цьому обов'язковим є її оформлення у вигляді окремого юридичного документу, та правове закріплення Колегією і Міністром внутрішніх справ. Концепція покликана забезпечити єдину науково-технічну політику в ОВС, основні стандарти понять та визначень, забезпечити механізм утворення єдиної галузевої автоматизованої системи інформаційного забезпечення (інформаційно-обчислювальної мережі), інтеграцію її з АІС інших зацікавлених міністерств та відомств, в першу чергу правоохоронних органів.

Автором пропонується структура оформлення Концепції. На нашу думку, вона повинна складатися з розділів по основних аспектах інформатизації сфери управління: правового забезпечення; організаційного забезпечення; інформаційного забезпечення; технічного забезпечення; програмно-математичного забезпечення; фінансово-економічного забезпечення. Важливою умовою формування Концепції є викладення її по змісту зрозумілому для спеціалістів різних галузей знань, які зацікавлені в удосконаленні інформаційного забезпечення діяльності ОВС.

В третьому параграфі - " Загальна характеристика проблем організаційно-правового забезпечення комп'ютеризації діяльності ОВС " розглядаються найбільш важливі, на погляд автора проблеми організаційно-правового змісту.

Дисертант проаналізував велику кількість спеціалізованих АІС МВС та відзначає, що в них міститься багато необхідної інформації. Проте доступ до неї на даному рівні розвитку комп'ютеризації в системі МВС обмежений. Проблема може бути вирішена шляхом прийняття організаційних заходів державно-пра-

вового характеру, (особливо по матеріальному та фінансово-економічному забезпеченню комп'ютеризації) спрямованих на поширення використання ЗКТ та прогресивних засобів зв'язку в системі ОВС на рівні МРОВОС.

Автор відзначає, що незважаючи на досить велику кількість централізованих АІС, інформаційні масиви яких сконцентровані в обчислювальних центрах МВС, УВС, питання утворення автоматизованих систем для потреб та в інтересах МРОВОС до даного часу комплексно не розглядалися, та вносить свої пропозиції, виконання яких дозволить збудувати оптимальну АІС, через створення типових комп'ютеризованих робочих місць колективного користування. Це забезпечить високий рівень інформаційного комфорту, сприятиме ефективній діяльності по виконанню покладених на МРОВОС завдань.

В роботі обґрунтовується необхідність утворення в ОВС відомчої системи програмно-математичного та технічного сервісу, як одного з важливих факторів успішного забезпечення функціонування АІС.

В другій главі - "Організаційно-правове забезпечення окремих напрямів використання комп'ютерної техніки в діяльності міськрайорганів внутрішніх справ (міліції) України" проводиться аналіз, узагальнення по інформаційному забезпеченню діяльності МРОВОС та практичні рекомендації по його удосконаленню.

В першому параграфі - "Організаційно-правові питання створення автоматизованої системи інформаційного забезпечення міськрайорганів внутрішніх справ", аналізуються структура та класифікація МРОВОС, перспективи впровадження НІТ в їх діяльності.

Зокрема, автор притримується думки, що розподіл системи ІЗ МРОВОС повинен відповідати трьохрівневій структурі їх ш-

равління. Серед яких першу ланку управління складають керівники МРОВС (начальник, його заступники); другу - керівники служб, та особи прирівняні по статусу до них (начальники служб, їх заступники, старші інспектори); третю ланку складають безпосередні виконавці - оперуповноважені, слідчі, дізнавачі, дільничні інспектори міліції та інші. Інші ланки в системі управління в МРОВС (наприклад, посади старших дільничних інспекторів міліції, як керівників адміністративно-територіальних зон в містах) на думку автора, результат недосконалості технічного та технологічного інформаційного забезпечення управління ОВС.

На нашу думку, в МРОВС не доцільно створювати окрему спеціалізовану структуру (підрозділ) посередників між службами та ЕОМ на зразок інформаційних бюро (ІБ) в апаратах УВС та головного інформаційного бюро (ГІБ) апарату МВС. Більш доцільним на рівні МРОВС, вбачається об'єднання в одному управлінському підрозділі, (наприклад в штабі) служб чергової частини, секретаріату, обліковців - аналітиків (статистиків), адміністратора АБД (інженера-програміста) та організаційно-правове узгодження інформаційних потоків. Зокрема, наприклад інформаційних зв'язків з зовнішньою сферою діяльності ОВС - при розгляді заяв, скарг, листів населення та юридичних осіб. Вони повинні проходити по узагальненій моделі, яку можна відобразити по схемі: входження інформації в чергову частину, реєстрація її через АРМ чергового в об'єднаному АБД МРОВС - отримання виконавцем матеріалів для перевірки, їх виконання та узгодження з керівництвом МРОВС - здача матеріалів в секретаріат для обліку виконання та направлення письмової відповіді заявнику. Обліковці-аналітики контролюють строки виконання, готують повідом-

лення керівництву різних ланок управління системи ОВС. Таким чином для середнього масштабу МРОВОС потрібно на першому етапі комп'ютеризації - мінімум три АРМ, при цьому відпадає необхідність в проміжних машинозчитуваних документах на зразок інформаційно-пошукових карток, картотек, журналів проміжного обліку та їм подібних ручних і механізованих ІС МРОВОС. Угодиженість кількості та якості інформації забезпечується шляхом розробки оптимальних машиночитаних формулярів (бланків) процесуальних та управлінських документів.

В другому параграфі - "Питання забезпечення взаємодії різних рівнів та видів інформаційних систем в діяльності МРОВОС" розглядаються деякі проблеми, які пов'язані з ІЗ внутрішньовідомчої адміністративної (організаційно-управлінської) діяльності та їх удосконалення на основі НІТ.

В зв'язку з цим велике значення має новий підхід до класифікації інформації, яка входить в сферу зовнішньовідомчої діяльності ОВС, та підлягає відомчому обліку і реєстрації. Зокрема - це наповнення новим змістом таких понять, як інформація (дані): про "особу", про "події" та "предмети", які входять в сферу діяльності ОВС.

В роботі пропонується тлумачення цих понять. Так, інформацію про фізичну особу складають відносно стійкі відомості (дані), які дозволяють ідентифікувати її за наступними показниками: прізвище, ім'я, по батькові, рік, місяць, число народження, місце народження, дактилоскопічні дані, група крові, графічне зображення портрету поєднане з описом особи за правилами словесного портрету (антропометричні дані).

Інформацію про події, що входять в сферу діяльності ОВС складають відомості (дані) по напрямках діяльності (криміналь-

но-процесуальна, оперативно-розшукова, адміністративна, профілактична, виконання покарання). Вони розподіляються за видами, наприклад: кримінально-процесуальна - на слідчу, дізнання, криміналістично-експертну; адміністративна - на наглядову, юрисдикційну, охоронну, реєстраційну, дозвільну та інше.

Найбільш охоплює облік повнолітнього населення України, такий вид адміністративної діяльності ОВС, як додержання паспортної системи - реєстрація громадян при отриманні ними паспорта громадянина, виду на проживання для осіб без громадянства та ін. При цьому не обов'язково організовувати широко-масштабні одноразові форсовані заходи по створенню всеохоплюючого автоматизованого обліку населення. Реалізацію цієї мети доцільно здійснити в декілька етапів, через першочергову реалізацію потреб інших ведучих служб, в паралельним формуванням автоматизованих інформаційних масивів для потреб паспортної системи.

Інформацію про предмети, які ввійшли в сферу діяльності ОВС по подіях, складають дані, наприклад, про автотранспорт (також той що розшукується, його окремі деталі та вузли), інші предмети (документи).

Такий підхід дозволяє вирішити ряд питань пов'язаних з інтеграцією різних автономних АІС ОВД на рівні управління МРОВС, економії об'єму машинної пам'яті ЕОМ, за рахунок одно-разового вводу і зберігання даних, та комплексного їх використання при потребах в різних службах.

Організація централізованих ідентичних за змістом автоматизованих баз даних загального користування на трьох рівнях управління територіальних ОВС: МРОВС-УВС-МВС, дозволить значно зменшити навантаження на централізовані, у вищих рівнях управ-

ління, інформаційні фонди при виконанні інформаційно-пошукових та довідкових операцій на нижчих рівнях управління (зокрема в МРОВОС). Це дозволить прискорити пошук необхідної інформації, яка зберігається на відповідному рівні, для безпосередніх виконавців.

Проаналізувавши результати експлуатації ЕОМ в МРОВОС, побажання співробітників МРОВОС, а також існуючі обмежені можливості кадрових та матеріально-технічних ресурсів, пропонується в першочерговому порядку впровадження АІС в чергових частинах, потім в службах, що займаються інформаційно-аналітичною та статистичною роботою, з поступовим переходом до тотальної комп'ютеризації МРОВОС через створення АРМ співробітників ведучих служб і удосконалення інформаційних потоків та інше.

До створення АРМ керівників доцільно переходити тільки після переходу до формування відносно повного автоматизованого інформаційного фонду.

В третьому параграфі - "Організаційно-правові питання підготовки співробітників служб МРОВОС до роботи в умовах комп'ютеризації" розглядаються питання кадрового забезпечення та підготовки працівників ведучих служб ОВС.

Автор вважає за вдалу існуючу систему відомчої підготовки спеціалістів для ведучих служб ОВС. Але при цьому удосконаленню підлягає внутрішній зміст (окремі питання методології та методики) підготовки, що знайшло відображення в обґрунтуваннях. Пропонується щоб в навчальних закладах МВС процес освоєння комп'ютерної техніки і технологій не обмежувався тільки при вивченні окремого курсу, а й в процесі інших учбових дисциплін, особливо правових, на протязі всього періоду навчання.

Організація автоматизованих навчальних місць в учбових

аудиторіях повинна здійснюватися з розрахунку одного - на одного-двох осіб, що навчаються. Тільки при такій умові ЗКТ можуть бути невід'ємною складовою учбового процесу. Система підготовки користувачів ЗКТ в ОВС може бути ефективною тільки при умові постійного безпосереднього спілкування співробітника з комп'ютерною технікою, технологіями, які впроваджуються і використовуються в практичній діяльності ОВС.

В четвертому параграфі - "Питання удосконалення використання комп'ютерної техніки в безпосередній роботі співробітників МРОВОС з населенням адміністративного району", розглядаються питання удосконалення моделі типового автоматизованого (комп'ютеризованого) робочого місця співробітників провідних служб низової ланки управління МРОВОС по реалізації можливості автоматизувати трудомісткі процеси збирання, обробки, пошуку та фіксації інформації. Запропонована модель дозволяє перейти від використання традиційних картотек на паперових носіях інформації до автоматизованих інтегрованих розподілених (централізованих і децентралізованих) інформаційних систем, комплексного їх використання, без складання спеціальних проміжних первинних машиночитаних документів (інформаційно-пошукових карт), письмових запитів та інших, шляхом поєднання їх заповнення (в пакетному режимі) з первинно оформлюваними процесуальними (в тому числі управлінськими документами).

В закінченні викладаються основні висновки та пропозиції, спрямовані на вдосконалення інформаційного забезпечення діяльності МРОВОС та ОВС в цілому.

Основні положення та висновки автора, викладені в дисертації, відображені в публікаціях підготовлених до друку:

1. Інформатизація державного управління і національна безпе-

ка України. //Розбудова держави. 1993. №8. С. 20-21, (у співавторстві).

2.Вдосконалення інформатизації ОВС України - передумова покращення їх діяльності в боротьбі зі злочинністю //Правова система України: теорія і практика. К. 1993. С. 397-399, (у співавторстві).

3.Комп'ютеризація ОВС.//Вюлетень по обміну досвідом роботи МВС України. 1993. №111. С. 49-53, (у співавторстві).

4.Розбудова держави та інформатизація державного управління (соціальні та організаційно-правові питання) //Розбудова держави. 1994. №2. С.31-36, (у співавторстві).

5.Деякі організаційно-правові питання формування концепції удосконалення комп'ютеризації ОВС (адміністративно-правовий аспект). //Удосконалення адміністративної діяльності ОВС. К. Українська академія внутрішніх справ. 1994, (у співавторстві)..

6.Можливості використання персональних ЕОМ в навчальних закладах МВС України. //Технічні засоби попередження та розкриття злочинів. К. Українська академія внутрішніх справ. 1994, (у співавторстві).

Скорочення, які використовуються в роботі..

АБД - автоматизований банк даних

АРМ - автоматизоване (комп'ютеризоване) робоче місце.

АІС - автоматизовані інформаційні системи.

АС - автоматизовані системи.

ЗКТ - засоби комп'ютерної техніки, засоби електронно-обчислювальної техніки.

ЕОМ - електронно-обчислювальна машина.

ІЗ - інформаційне забезпечення.

ІС - інформаційна система (інформаційні системи).

ОВС - органи внутрішніх справ.

МікроЕОМ - те саме що й ПК, ПЕОМ

МРОВС - міськрайоргани внутрішніх справ.

НІТ - нові (новітні) інформаційні технології.

ПК, персональний комп'ютер,

ПЕОМ, персональна ЕОМ,

РВВС - районний відділ внутрішніх справ.

СІТ - сучасні інформаційні технології.

КТ - комп'ютерні технології.

Підп. до друку 30.05.94 . Формат 60×84^{1/16}.
Папір друк. № . Спосіб друку офсетний. Умовн. друк. арк. 437 .
Умовн. фарбо-відб. 4,5В . Обл.-вид. арк. 10 .
Тираж 100 . Зам. № 4-2479

Фірма «ВІПОЛ»
252151, Київ, вул. Волинська, 60.

AB 30.566